

DOSSIER PEDAGÒGIC FRONTERA FRANCO-ITALIANA

Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat
i SOS Racisme Catalunya

Barcelona, 2019

DOSSIER PEDAGÒGIC – FRONTERA FRANCO-ITALIANA

Contingut

1. Què podem treballar amb l'alumnat a través de l'anàlisi de la situació de les persones refugiades a la frontera franco-italiana?.....	4
2. La situació de les persones refugiades a França i a Itàlia	5
• Unitat 1. Rutes franco-italianes	6
• Unitat 2. Auge de l'extrema dreta.....	8
• Unitat 3. La solidaritat ciutadana	10

1. Què podem treballar amb l'alumnat a través de l'anàlisi de la situació de les persones refugiades a la frontera franco-italiana?

El maig del 2018, un equip d'observadors i observadores de drets humans, format per representants de la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat (CCAR), SOS-Racisme i Foto-Movimiento han visitat, d'una banda, els municipis francesos de Menton i Briançon, i de l'altra, les localitats italianes de Ventimiglia, Claviere, Oulx i Bardonecchia. L'objectiu de la missió ha sigut observar directament sobre el terreny la gestió del control migratori i la situació relativa a la protecció internacional als accessos terrestres de la frontera franco-italiana.

A partir d'aquest material, complementat amb informes previs, fem anàlisis de la frontera i denunciem les violacions de drets humans que es produeixen ja dintre de territori europeu. Del coneixement adquirit sobre aquestes situacions se'n desprèn un informe d'observació i el següent dossier pedagògic.

A través d'aquest dossier pedagògic, es podran treballar els següents continguts i les següents competències bàsiques de secundària i batxillerat¹:

Continguts

- Causes de desplaçaments forçats
- Necessitats i drets humans
- Drets de les persones refugiades
- Empatia i diàleg
- Conceptes: Migrants i refugiats
- Col·lectius vulnerables
- Estereotips, prejudicis i rumors
- Visió crítica de les polítiques

Competències bàsiques

- Comunicativa, lingüística i audiovisual
- Social i ciutadana
- Coneixement i la interacció amb el món físic
- Autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

1. Per a més activitats pedagògiques entorn a les persones refugiades, veure la Maleta Refugi: www.maletarefugi.ccar.cat

2. La situació de les persones refugiades a França i Itàlia

Des de l'11 de juny del 2015, França va restaurar unilateralment els controls fronterers amb, entre d'altres, Itàlia. A partir d'aquell moment, la petita localitat de Ventimiglia, situada al costat italià de la frontera, va esdevenir un dels punts fronterers més conflictius en matèria de drets humans dintre de la UE. Les persones arribades de països de l'Orient Mitjà, el Magreb, Eritrea, Nigèria o Somàlia s'afegien a les que allà s'hi trobaven bloquejades. Al no poder creuar la frontera, es creaven assentaments improvisats que, desmantellats per la policia en diverses ocasions, esdevenien part del paisatge dels voltants del municipi. Mentrestant, entre setembre del 2016 i agost del 2017, fins a 15 persones van morir en accidents mentre tractaven de creuar la frontera.

Com a conseqüència de l'increment en la xifra de detencions i retorns del costat francès de la frontera, les persones s'han vist forçades a buscar rutes alternatives i més perilloses al nord, concretament als Alts Alps. Per localitats com Briançon, l'Ajuntament calcula que des del juliol del 2017 hi han passat unes 3 mil (un 59% d'elles menors d'edat). Malauradament, el nombre de notícies referents a persones desaparegudes o mortes en un trajecte que pot ser en va també s'ha incrementat. De fet, moltes d'elles no saben que, sota el marc del Conveni de Dublín III, les sol·licitants d'asil amb empremtes dactilars registrades a Itàlia podran ser automàticament retornades a aquest país per a què s'estudiï la seva petició.

Unitat 1. Rutes franco-italianes

1) Concepte

Si bé durant els darrers anys les fronteres exteriors europees han estat sota cert focus d'atenció per part de la premsa internacional, s'ha deixat parcialment de banda la situació a les línies divisòries que separen els propis Estats de la Unió.

2) Situacions

Les rutes entre França i Itàlia

• De Ventimiglia a Menton

Segons els registres aportats per Caritas Intemelia, 2.898 persones haurien estat ateses per l'entitat entre febrer i abril del 2018. Un 90% eren homes i un 21% menors d'edat.

• De Bardonecchia a Briançon

Aquesta ruta, que uneix la Vall de Susa italiana amb els Alts Alps francesos, travessa els Alps via Col de l'Échelle a temperatures extremes a l'hivern (-15/-20°C) i pics de més de 1.700 metres d'altura.

• D'Oulx a Briançon, passant per Claviere

Aquest camí, més llarg (de 8 a 12 hores) però una mica menys arriscat en termes de seguretat, està agafant el relleu de la ruta entre Bardonecchia i Briançon. En aquest cas, les persones en moviment continuen arribant de diferents punts d'Itàlia, ja sigui en bus, cotxe o tren.

3) Activitat. Deixaries casa teva?

Activitat recomanada per a batxillerat i adults. Expliquem breument què és una persona refugiada i les diferents rutes i situacions que ha d'afrontar quan vol creuar la frontera entre França i Itàlia.

Veiem el següent video, on reporters de Sinfiltros.com relaten les condicions de les rutes alpines: <https://www.youtube.com/watch?v=EYOJ9vP7WNC>

Seguidament, iniciem el joc “Deixaries casa teva?” (pàgina 41 de la Maleta Refugi de la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat).

Unitat 2. Auge de l'extrema dreta

1) Concepte. El discurs d'odi

Malgrat l'ús freqüent del concepte, no hi ha cap definició universalment acceptada del terme “discurs d'odi” com a tal. Encara que la majoria dels Estats han aprovat legislacions que el prohibeixen, les seves definicions difereixen lleugerament a l'hora de determinar què està sent prohibit. Només el Comitè del Consell d'Europa de Ministres l'ha definit de la següent manera: “El terme “discurs d'odi” serà entès com aquell que cobreix totes les formes d'expressió que propaguen, inciten, promouen o justifiquen l'odi racial, la xenofòbia, l'antisemitisme o altres formes d'odi basades en la intolerància, incloent: la intolerància expressada pel nacionalisme agressiu i l'etnocentrisme, la discriminació i l'hostilitat contra les minories, migrants i persones d'origen immigrant.” En aquest sentit, el “discurs d'odi” cobreix els comentaris que són necessàriament dirigits contra una persona o un grup particular de persones.²

2) Situació

A França, tot i l'esforç emprat per vincular els atacs terroristes del 2015 i la inseguretat a les persones refugiades, els partits o associacions d'extrema dreta, com el Front National (reconvertit a Rassemblement National³) o Génération Identitaire⁴, no reben el suport majoritari de la població francesa. Tanmateix, les seves xifres de simpatitzants han augmentat, fet que evidencia el procés de polarització de l'opinió pública, una tendència que es va repetint a mesura que s'estudien els diferents països de la Unió Europea⁵.

² Weber, A. (2009). Manual on hate speech. Council of Europe:

https://en.europenews.dk/_ws/mediabase/_ts_1434707046000/archive/files/Manual_on_Hate_Speech.pdf

³ Per a més informació: <https://www.rassemblementnational.fr/terme/internet/>

⁴ Per a més informació: <https://generationidentitaire.org/>

⁵ European Social Survey (2017). Attitudes towards immigration in Europe: myths and realities:

https://www.europeansocialsurvey.org/docs/findings/IE_Handout_FINAL.pdf

En el cas d'Itàlia, preocupa especialment l'auge de partits o associacions d'extrema dreta, les polítiques emprades en contra de l'acollida de les persones sol·licitants d'asil a territori europeu i la dura retòrica utilitzada per part dels principals actors polítics del país en contra de rescats i ONG presents al Mediterrani.

Des de l'1 de juny del 2018, Matteo Salvini, líder polític de la Lega Nord s'ha erigit com a nou ministre d'Interior i Vicepresident del Consell de Ministres de la República d'Itàlia. En qüestió de pocs dies, les conseqüències han sigut catastròfiques en matèria de drets humans. De fet, el 18 de juny arribaven al port de València 630 persones a bord del vaixell Aquarius, que després d'haver sigut rescatades no havien rebut el permís per desembarcar a Itàlia⁶. Pocs dies més tard, 224 persones rescatades i titllades de “carn humana” pel propi ministre rebien la mateixa resposta per part del Govern italià.⁷

A nivell local, els resultats de la LN mostren un augment alarmant en el nombre de suports a aquelles regions italianes d'acollida o trànsit. A Ventimiglia, el seu nombre de votants el 2013 (298) es va multiplicar per dotze en les eleccions de març del 2018 (3.343)⁸.

3) Activitat. Deixaries casa teva?

Activitat recomanada per a secundària. Adaptant els termes emprats a l'edat de l'alumnat, expliquem què és el concepte i la situació d'auge de l'extrema dreta a França i a Itàlia. A continuació iniciem el joc “Què diuen?” de la maleta pedagògica de la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat (pàgina 30 de la Maleta Refugi de la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat).

⁶ El País (2018). Los 630 del 'Aquarius' reciben un permiso especial de residencia de 45 días:

https://politica.elpais.com/politica/2018/06/17/actualidad/1529260520_318470.html

⁷ El País (2018). Salvini redobla su desafío y cierra los puertos a otro barco con 224 migrantes:

https://elpais.com/internacional/2018/06/21/actualidad/1529585899_085787.html

⁸ Rve (2018). La Liga Norte crece exponencialmente en las regiones de acogida de migrantes:

<http://www.rtve.es/noticias/20180307/italia-liga-norte-crece-exponencialmente-regiones-acogida-migrantes/1690861.shtml>

Unitat 3. La solidaritat ciutadana

1) Concepte

Definir el concepte de “solidaritat ciutadana” és més complicat del que a priori és imaginable. Quan es pregunta la seva definició a classe, termes com bondat o altruisme s’hi inclouen en la majoria de respostes. Tanmateix, el grau d’implicació que poden arribar a adoptar les persones solidaries també pot ser tema de debat.

2) Situació

Tot i no representar, segons les mateixes paraules d’algunes de les treballadores, una amenaça real a la seva integritat, algunes d’elles reben insults per part d’alguns habitants de Ventimiglia. Aquests fets, que poden ser considerats aïllats o puntuals, contribueixen a augmentar la sensació de rebuig envers al col·lectiu de professionals per la seva tasca a la regió. A més també es produeixen situacions difícils a establiments locals compromesos solidàriament amb les migrants, aquest és el cas del Bar Hobbit, que a dia d’avui pateix el boicot dels ciutadans de la ciutat.

3) Activitat. Debat a l’aula

Expliquem breument el concepte i situació de les mostres de solidaritat a la frontera entre França i Itàlia. A continuació, veiem el següent video de Metges sense Fronteres, on s’explica el cas del Bar Hobbit (Ventimiglia).

<https://www.youtube.com/watch?v=Djxbz3If5rY>

Creem un ambient de debat i reflexió a l'aula:

- Us esperàveu les mostres de boicot al Bar Hobbit?
- Heu sentit a parlar de mostres de solidaritat ciutadana al vostre municipi?
- Què creieu que podem fer nosaltres a nivell local? Sensibilització, voluntariat, etc.

Elaborat per:

Amb el suport de:

La informació continguda en aquesta publicació no reflecteix la posició de la Generalitat de Catalunya ni de l'Ajuntament de Barcelona